

Herke Csongor*

A letartóztatás gyakorlati kérdései az új büntetőeljárási törvény tükrében

Bevezetés

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) számos gyakorlati változást hozott. A kodifikáció során azt a célt határozták meg, hogy

- Magyarország Alaptörvénye rendelkezéseinek megfelelő,
- a nemzetközi gyakorlattal és elvárásokkal összhangban álló,
- a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülését biztosító,
- a magyar eljárásjog hagyományos értékeire építő,
- korszerű, hatékony, célszerű és észszerű időn belül lefolytatott,
- az igazságra törekvő,
- a funkciómegosztás elvét szem előtt tartó,
- a sértettek és különleges bánásmódot igénylő személyek érdekeire fokozott figyelmet fordító,
- a rendeltetésszerű joggyakorlás elvét érvényesítő

büntetőeljárási szabályozást alakítsanak ki. A személyi szabadság elvonásával és korlátozásával járó kényszerintézkedések szabályainál a kodifikáció során mind rendszerszinten, mind a részletszabályokban a fokozatosság elvét hangsúlyozták. Ennek megfelelően a letartóztatás valóságos alternatívájaként jelent meg a bűnügyi felügyelet, amely gyűjtőfogalomként magába foglalta az 1998. évi XIX. törvényben (a régi Be.-ben) szabályozott házi őrizetet, lakhelyelhagyási tilalmat, valamint további más magatartási szabályokat.

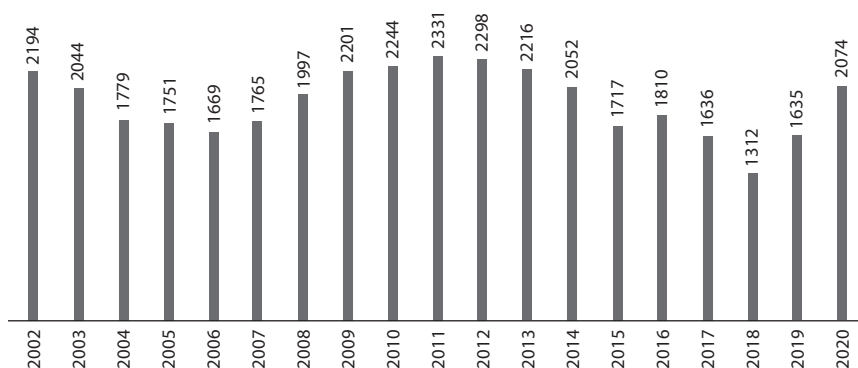
Ennek megfelelően az új elnevezéssel „személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések” elrendelésének, meghosszabbításának és fenntartásának általános feltétele kibővült: a szabadságvesztéssel fenyegetettség mellett a 276. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint általános feltétel az is, hogy a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés céljának eléréséhez

* Egyetemi tanár (Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar).

az adott kényszerintézkedés szükséges, és az elérni kívánt cél más módon nem biztosítható.

Azt, hogy a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések közül a letartóztatás a leg súlyosabb, két rendelkezés is alátámasztja: egyrészt a Be. 277. § (4) bekezdése értelmében letartóztatás csak akkor rendelhető el, ha a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedéssel elérni kívánt cél távoltartással, illetve bünygyi felügyelettel nem biztosítható, másrészt a Be. 285. § (1) bekezdése szerint óvadék elrendelése esetén letartóztatás helyett távoltartást, bünygyi felügyeletet vagy távoltartást és bünygyi felügyeletet, bünygyi felügyelet helyett pedig távoltartást lehet elrendelni, azaz a kényszerintézkedések sorrendje: letartóztatás, bünygyi felügyelet és távoltartás (illetve bünygyi felügyeletnél az egyes magatartási szabályok is enyhíthetők).¹

Ha azt gondolnánk, hogy a kifejezett jogalkotói előírás, miszerint letartóztatásra csak a legvégső esetben kerüljön sor, érdemi kihatással volt a letartóztatások elrendelésére, némileg csalódnunk kell. Az 1. ábrán megfigyelhető a letartóztatások számának alakulása 2013 és 2020 között.

1. ábra. Letartóztatások száma 2002–2020 között

Megjegyzés: A tárgyidőszak utolsó napján lévő letartóztatások száma.

Forrás: Nagy Tibor (szerk.): *Ügyészégi statisztikai tájékoztató. A 2020. évi tevékenység*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2021. 59.; Nagy Tibor (szerk.): *Ügyészégi statisztikai tájékoztató. A 2018. I. félévi tevékenység*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2019. 48.; Nagy Tibor (szerk.): *Ügyészégi statisztikai tájékoztató. A 2018. II. félévi tevékenység*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2019. 55.; Nagy Tibor (szerk.): *Ügyészégi statisztikai tájékoztató*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2014. 49.; Nagy Tibor (szerk.): *Ügyészégi statisztikai tájékoztató*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2008. 61.; Nagy Tibor (szerk.): *Ügyészégi statisztikai tájékoztató*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2007. 61. adatai alapján a szerző szerkesztése

¹ Herke Csongor: *Magyar büntető eljárásjog*. Pécs, Bauforma, 2021. 96.

A grafikonhoz annyit hozzá kell fűzni, hogy a 2018-as adatok első fele az előzetes letartóztatásokra, a második fele a letartóztatásokra vonatkozik, de valószínűleg pontatlan, hiszen a tárgydőszak végi letartóztatások száma nem biztos, hogy tartalmazza a még korábban elrendelt és a tárgydőszakban fenntartott előzetes letartóztatásokat.

Az mindenesetre megfigyelhető, hogy a fokozatosság elvének törvényi rögzítése nem oldotta meg a letartóztatások nagy számával összefüggő problémákat, hiszen 2020-ban a tárgyévvégén több letartóztatás volt folyamatban, mint 2013 után bármelyik évben, és 2003 és 2008 között sem találunk olyan évet, amikor a tárgyévvégén ennyi letartóztatott lett volna. Arra nem vállalkozhatunk, hogy a letartóztatások ilyen magas számának okát megállapítsuk, de két gyakorlati példán keresztül megpróbálunk rávilágítani arra, hogy milyen okai lehetnek az alapos ok nélkül elrendelt vagy fenntartott letartóztatásnak.

A megalapozott gyanú vizsgálata (a letartóztatás általános feltétele)

A megalapozott gyanú (az 1998. évi XIX. törvény [1998-as Be.] előtti elnevezéssel alapos gyanú) mindig is általános feltétele volt a letartóztatásnak (korábbi elnevezéssel előzetes letartóztatás, a továbbiakban együtt: letartóztatás). A megalapozott gyanú, mégpedig a kétirányú – a bűncselekményre és az elkövetőre vonatkozó – megalapozott gyanú szükségessége már a személyi szabadság kiemelt alkotmányos védelméből is következik. Ugyanakkor a megalapozott gyanúra mint általános feltételre utal a Be. megfogalmazása is: a 276. § (1) bekezdés *a*) pontja szerint a terhelttel szemben személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés elrendelésének, meghosszabbításának és fenntartásának csak akkor van helye, ha a terhelt (szabadságvesztéssel fenyegetett) bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható, vagy vele szemben vádat emeltek. De már akkor is kiemelték a megalapozott gyanú szükségességét, amikor ezt *expressis verbis* a törvény nem mondta ki.²

A kétirányú megalapozott gyanú fennforgásán Tremmel Flórián szerint az értendő,³ hogy sor került a nyomozás elrendelésére (bűncselekményi megalapozott gyanú) és az elkövetői megalapozott gyanú közlésére. A gyanú akkor tekinthető megalapozottnak, ha az átlagosnál (50%-nál) nagyobb a valószínűsége

² Az alapos gyanú alapvető fontosságát emelte ki az 1973. évi I. törvénnyel (1973-as Be.) összefüggésben Blutman László is, amikor megállapította, hogy az alapos gyanúnak a letartóztatás tartama alatt végig fenn kellett állnia, különben a letartóztatás jogszerűtlenné vált. Blutman László: A letartóztatás időtartamának ésszerűsége az európai alapjogokban. *Rendészeti Szemle*, 31. (1993), 6. 19.

³ Tremmel Flórián: *Büntető eljárásjog. Általános rész*. Pécs, JPTE, 1996. 272.

a bűncselekmény elkövetésének, illetve az elkövetői minőségnek. Bócz Endre szerint a valószínűség többféle értelmezése közül a büntetőeljárásban esetenként a statisztikai valószínűség alkalmazható,⁴ de a gyanú vizsgálatakor a logikai (induktív) valószínűségfelfogás érvényesülhet. A gyanú megalapozottságának vizsgálata során a bíróság azt döntheti el, hogy a gyanúsítás tárgyává tett cselekmény bűncselekmény-e, és a bemutatott bizonyítékok alkalmasak-e annak igazolására, hogy a bűncselekményt a terhelt követte el. Így Bócz szerint négy esetben nem megalapozott a gyanú:

- az ügyész nem mutat be bizonyítékot;
- a bizonyítékokból nem lehet a fentiekre következtetni;
- a bizonyíték nem hitelt érdemlő (a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával ellentétben);
- a bizonyíték beszerzése törvénytörő volt.

Ha annak nagyobb a valószínűsége, hogy a cselekmény nem bűncselekmény, illetve hogy nem az adott személy követte el, akkor legfeljebb egyszerű gyanú állhat fenn.⁵

Finszter Géza szerint a bűncselekményre vonatkozó gyanút csak közvetlen bizonyítékokra lehet alapítani, míg az elkövetői megalapozott gyanút már több közvetett bizonyíték is alátámaszthatja.⁶ Ugyanakkor elvi problémát jelent, hogy a bíróság a nyomozati szakban még nem mérlegelheti, hogy a bizonyítékoknak milyen bizonyító erejük van, hiszen ez prejudikációhoz vezetne. Azt azonban érdemben meg kell vizsgálnia, hogy valóban fennáll-e a megalapozott gyanú, illetve megvannak-e a letartóztatási okok (és nincs-e kizáró ok). Ezt pedig lényegében az addig felmerült bizonyítékok és adatok alapján lehet megállapítani. Míg azonban az eljárás kezdeti szakában a megalapozott gyanú fennállásához perrendszerű bizonyíték nem szükséges, addig ha az eljárás további menete során sem merülnek fel bizonyítékok, az mindinkább gyengíti a megalapozott gyanú meglétét. Tehát az eljárás későbbi szakában elrendelt (fenntartott) letartóztatás során a bíróságnak egyre fokozottabban kell vizsgálnia, hogy a megalapozott gyanút milyen bizonyítékok támasztják alá.

⁴ Bócz Endre: Elgondolások a büntetőeljárás újrakodifikálásához. *Belügyi Szemle*, 28. (1990), 1. 42–43.

⁵ Az egyszerű és a megalapozott gyanú megkülönböztetése a gyakorlatban már nehezen kereszthelyezhető. Ezt bizonyítja az is, hogy amikor Ausztriában módosították a Be.-t, és a gyanú (*Tatverdacht*) helyett bevezették a megalapozott gyanú (*dringender Tatverdacht*) fogalmát mint a letartóztatás elrendelésének általános feltételét, ez Richard Obendorf vizsgálata szerint semmilyen változást nem eredményezett a letartóztatások száma tekintetében. Lásd Richard Obendorf: Der Entwurf eines Strafprozeßänderungsgesetz und die Praxis. *Juristische Blätter*, 1966. 22.

⁶ Finszter Géza: Az alapos gyanú kriminalisztikai fogalma. *Belügyi Szemle*, 18. (1980), 9. 23–25.

Könnyebb a dolga a bíróságnak a megalapozott gyanú tekintetében a vádemelést követően elrendelt (fenntartott) letartóztatás esetén. Ilyenkor ugyanis már maga a vád elegendő a letartóztatás általános feltételének a fennállásához (illetőleg azok a bizonyítékok, amelyek a vád alapul). Mivel ilyenkor már nemcsak megalapozott gyanúról, hanem egy ennél erősebb, nyomatékos gyanúról beszélhetünk, az eljárás ezen szakában a bíróságnak már nem kell vizsgálnia a megalapozott gyanút (erre utal a Be. már idézett megfogalmazása is). Természetesen a megalapozott gyanú mint a letartóztatás általános feltétele ilyenkor is fennáll, csak annak körülmekintő vizsgálata helyett a bíróság dolga leegyszerűsödik azzal, hogy a vádra hivatkozva azt meglévőnek tekinti. Ha ugyanis a bíróság álláspontja szerint nem állna fenn megalapozott gyanú, akkor már a tárgyalás előkészítése során meg kellene szüntetnie az eljárást, illetőleg a tárgyalási szakban felmentő ítéletet kellene hoznia. Az elsőfokú ügydöntő határozat kihirdetésekor (illetve az ezt követően) elrendelt letartóztatás esetén pedig már nemcsak nyomatékos gyanú áll fenn, hanem – a bíróság álláspontja szerint – bizonyítottság is, ezért ilyenkor szintén nem kell a megalapozott gyanút külön vizsgálni.

Visszatérve a vádirat benyújtása előtt elrendelt letartóztatásra, nem elég, ha fennáll a megalapozott gyanú a terhelttel szemben, hanem azt közölni is kell vele. Ennek a közlésnek alapvető jelentősége van, mivel a terhelti jogállás is ezzel nyílik meg (például jogorvoslati, jelenléti vagy iratbetekintési jog), a terhelt innentől tudja meg, hogy milyen bűncselekmény miatt folyik ellene büntetőeljárás, és az érdemi védekezési jogosítványai is innentől datálódnak. Mivel megalapozott gyanúról csak a közlést követően beszélhetünk, enélkül a letartóztatást elrendelni nem lehet. A bűncselekmény megalapozott gyanúját ezért mindenképpen kifejezetten közölni kell a terhelttel.⁷ A megalapozott gyanú meglétét az eljárás során mindvégig figyelemmel kell követni. Így ha a megalapozott gyanú jelentős mértékben meggyengül (legalább az egyszerű gyanú szintjére süllyed), a terhelt letartóztatását is meg kell szüntetni (akkor is, ha a letartóztatási okok változatlanul fennállnak).

A fentiek alapján az tehát vitathatatlan, hogy a vádemelés előtt a kétirányú megalapozott gyanú a letartóztatás elrendelésének és meghosszabbításának (fenntartásának) is feltétele. Az sem lehet kétséges, hogy a kétirányú megalapozott

⁷ Helytelen volt tehát a 2000-es Kommentárnak az a megállapítása, hogy az alapos gyanú közlésével egyenértékűnek tekinthető, ha a terhelt a törvényes kioktatások mellett saját maga tár fel újabb bűncselekményt. Ennek alapján ugyanis például szabadságvesztéssel nem büntetendő bűncselekmény miatt indult eljárásban a terhelt vallomása alapján – ha abból szabadságvesztéssel büntetendő más bűncselekmény elkövetése derül ki – elrendelhető lenne a letartóztatás anélkül, hogy a terhelttel szemben ez utóbbi bűncselekménnyel kapcsolatban is közölték volna a megalapozott gyanút, holott a bűncselekmény szabadságvesztéssel fenyegetettsége a letartóztatásnak általános feltétele. Jakucs Tamás (szerk.): *A büntető eljárás kommentárja*. Budapest, CompLex, 2000.

gyanú meglétét a bíróság az addig felmerülő (még ha nem is perrendszerű) bizonyítékok alapján tudja csak vizsgálni. A gyakorlatban mégis számtalan esetben találkozunk olyan nyomozási bírói határozattal, amelyik kimondja, hogy a bíróság a nyomozati szakban nem vizsgálhatja a bizonyítékokat. Ennek alapjára Stál József mutatott rá.⁸ E szerint a probléma a Legfelsőbb Bíróság 1989-ben kiadott 122. sz. állásfoglalásának helytelen értelmezésén alapuló bírói gyakorlatra vezethető vissza, amely sajnos időközben bírósági határozatokban (BH) is megjelent. Noha a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma a 2007. április 16-i 2/2007. sz. BK véleményével ezt a 122. sz. állásfoglalást nem tartotta fenn, az állásfoglalás alapján kialakult helytelen bírói gyakorlaton alapuló BH-kra a mai napig szívesen hivatkoznak egyes bíróságok (vagy nem e BH-kra hivatkoznak, de azok indokolását veszik át határozatunkban).

Nézzük meg, hogy melyik bírósági határozatokról van szó. A Baranya Megyei Bíróság BH1992. 234. sz. alatt közzétett Bkf. 311/1991. sz. ügyben hozott döntésében kimondja, hogy „a kényszerintézkedésekkel kapcsolatban a vádirat benyújtása előtti eljárásban az alapos gyanúnak mint az előzetes letartóztatás úgynevezett általános feltételének meglétét az egyes bizonyítékok bizonyító erejének egybevetése nélkül kell tisztázni”. A határozat indokolása szerint a megalapozott gyanú közléséhez ugyanis nem szükséges bizonyosság, elegendő annak valószínűsítése, hogy bűncselekmény történt, és hogy annak elkövetője a gyanúsított. A helyzet tehát az ügyben eljáró bíróság szerint merőben eltér a büntetőeljárás tárgyalási szakától, amikor a bíróságnak azt kell megállapítania, hogy a bizonyítékok minden kétséget kizáróan igazolják-e a vádlott bűnösségét, és ebben a körben az összes bizonyítékot szabadon mérlegeli, szemben az eljárás vádemelés előtti szakaszával, amikor ezt a hatóság nem teheti meg. Ennek megfelelően a Baranya Megyei Bíróság kifejtette, hogy a letartóztatás tárgyában a vádemelés előtt való döntés során nincs lehetőség az egyes bizonyítékok mérlegelésére, így az adott ügyben nem lehetett volna a sértett vallomásának bizonyító erejét összevetni a gyanúsított tagadásával.

Ehhez hasonló következtetésre jutott a Legfelsőbb Bíróság a Bkf. I. 167/2004. sz. határozatában, amely BH2004. 227. sz. alatt jelent meg. E szerint a „letartóztatással kapcsolatos döntésekre az addig feltárt bizonyítékok bizonyító erejének mérlegelése nem tartozhat”. A döntésben azonban a Legfelsőbb Bíróság nem indokolta meg, hogy miért ne lehetne mérlegelni a bizonyítékokat a megalapozott gyanú vizsgálata során a vádemelés előtti letartóztatással összefüggésben, mindössze utalt arra, hogy „erre a Legfelsőbb Bíróság már számos határozatában rámutatott”. Azt a döntésből nem tudjuk meg, hogy milyen határozatokra

⁸ Stál József: *A letartóztatás általános feltételéhez kapcsolódó bizonyítékkértékelés a joggyakorlatban*. Doktori értekezés, Debrecen, DE, 2020. 264.

gondolt a Legfelsőbb Bíróság, de tény, hogy számtalan (helytelen) döntés alapját ez a BH2004. 227. sz. döntés képezte.

Érdekes módon találunk olyan BH-t is, amelyben éppen a Legfelsőbb Bíróság említett 122. sz. állásfoglalására hivatkozva állapítja meg az eljáró bíróság, hogy igenis vizsgálni kell a megalapozott gyanú meglétét alátámasztó bizonyítékokat. Így a BH1993. 491. sz. eseti döntés rendelkező része szerint a vádirat benyújtása előtt a bíróságnak vizsgálnia kell a nyomozó hatóság által közölt bűncselekmény megalapozott gyanújának meglétét a letartóztatás indokoltága szempontjából. A BH alapját képező Fővárosi Bíróság 24. Bkf. 2578/1992. sz. döntésének indokolása kifejti, hogy mivel a letartóztatásról első fokon döntő bíróság nem indokolta meg, hogy a gyanúsított ellen gazdaság büntette miatt indult ügyben ennek a bűncselekménynek a megalapozott gyanúját alátámasztják-e a nyomozás során eddig feltárt adatok, vagy sem, a másodfokú bíróság e hiányosságot pótolva feltárta azokat a bizonyítékokat, amelyek az gazdaság büntettének a megalapozott gyanúját alátámasztják, így a kényszerintézkedés általános feltétele megállapítható. Ebből a döntésből is az következik tehát, hogy a bíróságnak igenis vizsgálnia kell a megalapozott gyanút alátámasztó vagy azt cáfoló bizonyítékokat a vádemelés előtt is a letartóztatás indokoltágának vizsgálata során.

Szintén a vádemelés előtti bírói bizonyítékmérlegelés tilalmát támasztja alá a Bács-Kiskun Megyei Bíróság 2. Bf. 101/1999. sz. ügyben hozott, BH2001. 106. sz. alatt kiadott eseti döntése. Ennek rendelkező része szerint a tárgyalás előkészítésének szakaszában a letartóztatás kérdésében való döntésnél a büntetőeljárás és a kényszerintézkedés alkalmazásának általános feltétele (a bűncselekmény megalapozott gyanúja) vonatkozásában a bíróságnak a rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelése nélkül abban kell állást foglalnia, hogy a vádlott terhére szóló bizonyítékok megalapozzák-e a bűncselekmény elkövetésének gyanúját. A másodfokú bíróság döntésében kimondta, hogy a bíróság még a tárgyalás előkészítése során (azaz a vádemelés után) is csak annyiban vizsgálhatja a bizonyítékokat (és csak azok mérlegelése nélkül), hogy a letartóztatás általános feltétele, a bűncselekmény megalapozott gyanúja, továbbra is fennáll-e, avagy a megalapozott gyanú olyan mértékben meggyengült, hogy az már nem teszi lehetővé vagy indokoltá a kényszerintézkedés alkalmazását. Ez a kérdés a hatályos Be. alapján már nem merül fel, hiszen ahogyan fentebb említettük, a megalapozott gyanú csak a vádemelés előtt feltétele a letartóztatásnak, azt követően elegendő arra utalni, hogy a terhelttel szemben vádat emeltek.⁹

⁹ Emellett még számos döntés utal arra, hogy a Legfelsőbb Bíróság által korábban kiadott 122. sz. állásfoglalás alapján a bíróságok a gyakorlatban sokszor jutnak arra a hibás következtetésre, hogy

Az Alkotmánybíróság határozatai szöges ellentétben állnak azzal a jogszabályellenes bírói gyakorlattal, hogy egyes bíróságok kizárják a bizonyítékok mérlegelését a megalapozott gyanú mint a letartóztatás általános feltételének vizsgálata során a vádemelés előtt, hiszen az Alkotmánybíróság szerint a nyomozási bíró igenis végez bizonyítékértékelést a nyomozás során a megalapozott gyanú vonatkozásában, és éppen ezért van kizárva az érdemi döntésből.¹⁰ Ha a nyomozási bíró nem végezne bizonyítékértékelést, akkor valószínűleg nem is lenne szükség a kizáró szabály alkalmazására (legalábbis kevésbé lenne jelentősége). Ha igazuk lenne azoknak a bíróságoknak, amelyek szerint a vádemelés előtt a nyomozási bíró nem végezhet bizonyítékmérlegelést, akkor az a furcsa helyzet állna elő, hogy megállapítható lenne a megalapozott gyanú megléte akkor is, ha a bizonyítékok mérlegelése alapján egyébként egyértelmű, hogy azt csak egy kényszervallatás vagy leplezett eszközből törvénytelenül beszerzett bizonyíték támasztja alá. Sőt akár akkor is le lehet tartóztatni valakit, ha 100%-os alibit igazol (például tévéfelvétel igazolja, hogy a bűncselekmény elkövetésekor nem tartózkodhatott a bűncselekmény helyszínén). Mivel ezekben a nyilvánvaló esetekben a bíróság biztosan utalna a bizonyítékokra, felmerülhet a kérdés, hogy akkor hol van a (semmilyen jogszabályban nem rögzített) bizonyítékértékelési/mérlegelési tilalom határa.

A letartóztatási ok megváltozásának a vizsgálata (a letartóztatás különös feltétele)

A konkrét ügyben a Pécsi Járásbíróság Nyomozási-Szabálysértési Csoportjának 2.Bny.566/2021/3/I. számú végzése, illetve a Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság azt helybenhagyó 2.Bnyf.276/2021/3. számú végzése elrendelte a gyanúsított letartóztatását. A végzés indokolása szerint a gyanúsított megalapozottan gyanúsítható a Btk. 196. § (1) bekezdése szerinti szexuális kényszerítés büntetnének elkövetésével. A megalapozott gyanú meglétén felül a bíróságoknak vizsgálniuk kellett a különös feltételek meglétét is. A határozatok indokolása szerint a bűnismétlés veszélyét az a tény támasztotta alá, hogy a gyanúsított elsőfokú bíróság előtt tett előadása szerint a településen belüli mozgása során nincs lehetősége a sértett lakóházát elkerülni, ezért a gyanúsított ígérete – miszerint szabadlábba kerülése esetén igyekezne a sértettet elkerülni – a gyanúsított jelenlegi érzelmi állapotára és a cselekmény jellegére is figyelemmel nem jelent

vádemelés előtt a bíróság nem mérlegelheti a bizonyítékokat a letartóztatás szükségességének vizsgálata során. Ezeket most nem részletezzük, Stál említett műve részletesen kitér e döntésekre.

¹⁰ 34/2013. (XI. 22.) AB határozat.

kellő garanciát a bűnisméltés elkerülésére. Távol tartás, illetve bűnügyi felügyelet alkalmazása esetén a még fel nem lelt tárgyi bizonyítási eszközök beszerzése is veszélybe kerülne. Ennek megfelelően a bíróságok nem láttak lehetőséget a Be. fentebb idézett rendelkezései alapján letartóztatás helyett enyhébb kényszerintézkedés elrendelésére, mivel az nem kétséges, hogy a bizonyítás sikerének biztosítása és a bűnisméltés elkerülése érdekében személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés alkalmazása szükséges a gyanúsítottal szemben, azonban a letartóztatásnál enyhébb korlátozással járó kényszerintézkedés (távol tartás, illetve bűnügyi felügyelet) alkalmazása a cselekmény jellegére és az ügy körülményeire tekintettel nem lenne célravezető, különösen arra figyelemmel, hogy a gyanúsított lakóhelye a sértett szomszédságában van.

Ezt követően a gyanúsított megváltoztatta a lakóhelyét annak érdekében, hogy a végzésben megjelölt ok (miszerint azért nincs lehetőség az enyhébb kényszerintézkedés elrendelésére, mert a lakóhelye a sértett szomszédságában van) ne álljon fenn. A letartóztatást azonban a Pécsi Járásbíróság Nyomozási-Szabálysértési Csoport 2.Bny.605/2021/3. számú végzésével fenntartotta. A letartóztatás megszüntetésére (és egyúttal enyhébb, személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés elrendelésére) irányuló indítvánnyal szemben a bíróság álláspontja szerint a gyanúsított lakcímváltozása önmagában még nem elegendő ahhoz, hogy a bűnisméltés, avagy a bizonyítás meghiúsításának, akadályozásának veszélye alappal ne merülne fel a gyanúsított vonatkozásában. A gyanúsított új lakcímeként megjelölt település ugyanis pár kilométerre található a sértett lakóhelyétől, a szomszédos településen. A terhelt jól ismeri a sértettet, korábban szoros érzelmi kapcsolatban álltak egymással, ezért feltehető, hogy a gyanúsított megpróbálná a sértettel felvenni a kapcsolatot szabadlábra kerülése esetén. A gyanúsított idős édesanyja is a sértettel megegyező településen lakik, akinek az esetleges gyanúsított általi látogatása, gondozása során a terhelt könnyen a sértett közelébe kerülhetne, így mindezek alapján fennáll annak a veszélye, hogy a gyanúsított a sértettel ismételt találkozással, őt megfélemlítéssel, vagy vallomásának megváltoztatására törekedne rábírnival. A gyanúsított terhére rótt bűncselekmény előzményei, a gyanúsított önvallomása, a bűncselekmény elkövetésének körülményei, a sértettel korábban hosszú időn keresztül fennálló érzelmi viszonya, valamint a gyanúsított jelenlegi érzelmi állapota alapján továbbra is alappal feltelezhető, hogy a gyanúsított szabadlábra kerülése esetén – különösen a sértett sérelmére – újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el.

Az elsőfokú bíróság iratok alapján meghozott végzése ellen a védelem fellebbezést nyújtott be. A fellebbezés során elsősorban azt sérelmezték, hogy a bíróság lényegében megváltoztatta a letartóztatás okát, ugyanis a letartóztatási okok közül ugyanarra a pontra hivatkozik, de annak alapjaként más körülményt jelöl meg. Ugyanez lenne a helyzet, ha a szökés veszélye miatt rendelnék el valakinek

a letartóztatását, mert nincs állandó munkahelye, majd amikor igazolja az állandó munkahelyét, akkor arra tekintettel rendelnék el (hosszabbítanák meg) a letartóztatást, hogy azért áll fenn a szökés veszélye, mert feltárták, hogy külföldi kapcsolatainak vannak, és a szökését szervezi. A védelemnek ugyanis meg kell adni az érdemi lehetőséget arra, hogy ha új körülmény alapján tartják fenn a letartóztatást, akkor ez ellen érdemben ki tudja fejteni véleményét. Éppen ezért írja elő a Be. 466. § (1) bekezdésének *b*) pontja, hogy a nyomozási bírónak ülést kell tartania, ha az indítványban a meghosszabbítás okaként a korábbi határozathoz képest új körülményre hivatkoztak. A törvényhozó szándékosan nem az „új okra”, hanem az „új körülményre” kifejezést használja, mivel nem az a lényeg, hogy a letartóztatási ok azonos-e, hanem az azt megalapozó körülmény.

A Pécsi Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2.Bnyf.300/2021/3. számú végzésével a letartóztatást fenntartó végzést helybenhagyta. A másodfokú bíróság szerint a letartóztatás elrendeléséhez képest sem az ügyészi indítvány, sem az elsőfokú bíróság nem hivatkozott a meghosszabbítás okaként új körülményre, ezért az elsőfokú bíróság a határozatát jogszerűen hozta meg az ügyiratok alapján, a Be. 466. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján ülés tartásának kötelezettsége nem terhelte. A Pécsi Törvényszék határozata szerint tehát nem az a fontos, hogy mi a letartóztatási okot megalapozó körülmény, hanem csak az, hogy ugyanarra a letartóztatási okra hivatkoztak-e. Álláspontunk szerint ez a jogértelmezés teljesen téves, és a sokszor bírált mechanikus jogalkalmazás újabb példája.

Összegzés helyett

Az új Be. számos tekintetben igyekezett megreformálni a büntetőeljárás szabályait és megfelelni a modern kor kihívásainak. A személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések tekintetében számos, a bírói gyakorlatban rögzült rendelkezést emeltek jogszabályi szintre, és a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések általános és különös feltételeinek egységesítése mellett sor került azok egyfajta sorrendjének kialakítására is az általuk korlátozott emberi jog alapján. Ennek megfelelően rögzítették, hogy a bűncselekmény szabadságvesztéssel fenyegetettsége mellett a kétirányú megalapozott gyanú minden személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés általános feltétele, és azt is az általános feltétel szintjére emelték, hogy a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedés céljának eléréséhez az adott kényszerintézkedés szükséges, és az elérni kívánt cél más módon nem biztosítható.

Azt lehet mondani, hogy a jogszabályi szöveg már mindenben megfelel az alkotmányos és a nemzetközi jogelvekből fakadó elvárásoknak. Ahogyan az már korábban más jogintézmények vonatkozásában is elmondható volt, most

sem a szabályozással, hanem a jogalkalmazással kapcsolatban merül fel probléma. A tanulmány két ilyen jogértelmezési nehézséget elemez. Egyrészt górcső alá veszi a kétirányú megalapozott gyanú meglétének vizsgálatát, és megállapítja, hogy a már másfél évtizede hatályon kívül helyezett, a Legfelsőbb Bíróság 1989-ben kiadott 122. sz. állásfoglalásának helytelen értelmezésén alapuló bírói gyakorlat, miszerint nem lehet mérlegelni a megalapozott gyanú meglétével kapcsolatos bizonyítékokat, mindenképpen kerülendő. Mind a jogelmélet, mind a törvényszöveg értelmezése alapján egyértelműen megállapítható, hogy a bíróság a vádemelés előtt is csak a bizonyítékok értékelése, mérlegelése alapján juthat arra a következtetésre, hogy a kétirányú megalapozott gyanú mint a személyi szabadságot érintő bírói engedélyes kényszerintézkedések általános feltétele fennáll-e. Másrészt a különös feltételek, a letartóztatási okok vonatkozásában meg kellett állapítani, hogy a vádemelés előtti meghosszabbítások során nem az a lényeg, hogy a határozatban megjelölt ok, hanem (ahogyan maga a Be. is fogalmaz) az azt megalapozó körülmény új-e. Márpedig ha a letartóztatás meghosszabbítása tárgyában a vádemelés előtt az ügyészség új körülményre hivatkozik, akkor ennek alapján a nyomozási bírónak mindenképpen ülésen kell döntenie a letartóztatás meghosszabbításának kérdésében.